

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ρέββα Ειρήνη - Θεοδώρα
Ξ2019091

Θέμα:

**Μετάφραση του «Γυναίκες και Εργασία» (σελ. 13-18) από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας
από τα Γαλλικά στα Ελληνικά.**

Επιτροπή Εποπτείας:

Φωτεινή Καρλάφτη - Μουρατίδη
Δημήτριος Φίλιας

ΚΕΡΚΥΡΑ

Σεπτέμβριος 2023

**Μετάφραση του «Γυναίκες και Εργασία» (σελ. 13-18) από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας
από τα Γαλλικά στα Ελληνικά.**

**Translation of “Women and Labour” (p. 13-18) by the International Labour Organization
from French to Greek.**

Πίνακας Περιεχομένων:

A. Πρόλογος:	4
B. Abstract:	5
Γ. Λέξεις-κλειδιά:	5
Δ. 1ο Μέρος: Κύριο Σώμα	
1. Μετάφραση:	6
2. Πρωτότυπο Κείμενο:	12
Ε. 2ο Μέρος: Σχολιασμός	
1. Εισαγωγή:	18
2. Κειμενικό επίπεδο:	18
3. Ανοιχτή ή κλειστή μετάφραση;	19
4. Λεξιλογικό επίπεδο:	19
5. Διαπολιτισμικό επίπεδο:	21
6. Αντιστοιχία νομικής ορολογίας:	22
7. Ενδογλωσσικοί προβληματισμοί στην γλώσσα-στόχο:	23
8. Αξιολόγηση της μεταφραστικής διαδικασίας:	24
9. Κατακλείδα:	24
ΣΤ. Βιβλιογραφία & Διαδικτυακές πηγές:	26

A. Πρόλογος

Η ενώπια πτυχιακή εργασία συντάχθηκε βάσει των οδηγιών και των κανονισμών του **Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας (ΤΞΓΜΔ)** του **Ιονίου Πανεπιστημίου** και σηματοδοτεί το πέρας της φοίτησης μου στο Τμήμα. Με αυτή την τελευταία μεταφραστική προσπάθεια, προπτυχιακού επιπέδου, αναδεικνύονται οι ικανότητες μου, οι γνώσεις και οι εμπειρίες μου γύρω από την επιστήμη της Μετάφρασης, οι οποίες αποκτήθηκαν κατα την φοίτησή μου στο Τμήμα.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάζεται η ευθεία μετάφραση και ο σχολιασμός της από τα Γαλλικά (γλώσσα-πηγή) στα Ελληνικά (γλώσσα-στόχος). Το απόσπασμα από το κείμενο “**Les femmes et le travail**” της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας προβάλλει την φυλετική ανισότητα γύρω από την εργασία, ιδίως τις συνθήκες εργασίας για τις γυναίκες και πιο συγκεκριμένα των κρατών μελών του Κόλπου.

Αναφορικά με την δομή της εργασίας, το πρωτότυπο κείμενο στα Γαλλικά παρουσιάζεται πρώτο και έπεται η μετάφρασή του στα Ελληνικά. Εν συνεχεία, παρουσιάζεται ο αναλυτικός σχολιασμός γύρω από το κειμενικό απόσπασμα, τις μεταφραστικές δυσκολίες που προέκυψαν και την παρουσίαση των λύσεων τους. Τέλος, παρατίθεται και η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Αυτή η πτυχιακή εργασία στο σύνολο της, ήταν μια πιο ρεαλιστική εμπειρία σχετικά με την δουλειά ενός μεταφραστή, καθώς μέσω των δυσκολιών που προέκυψαν θεωρήθηκε αναγκαία η λήψη πρωτοβουλιών, η ευελιξία και η υπευθυνότητα των επιλογών μου ως προς την απόδοση του κειμένου στην γλώσσα-στόχο.

Εν κατακλείδι, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου, ιδίως τα μέλη της Επιτροπής Εποπτείας, καθώς και το Τμήμα για την εμπειρία γνώσεων που μου προσέφερε κατα την διάρκεια της φοίτησης μου σε αυτό.

B. Abstract

This diploma thesis was written according to the guidelines and regulations of the **Department of Foreign Languages, Translation and Interpreting** (DFLTI) of the **Ionian University** and marks the end of my studies at the Department. This last translation effort, at undergraduate level, highlights my skills, knowledge and experience in the field of Translation, which I have acquired during my studies at the Department.

This diploma thesis presents a direct translation and its commentary from French (source language) to Greek (target language). The excerpt from the International Labour Organization's text "**Les femmes et le travail**" highlights the racial inequality around labour, in particular the working conditions for women and more specifically of the Gulf States.

Regarding the structure of the paper, the original French text is presented first, followed by its translation into Greek. Subsequently, a detailed commentary is presented around the textual passage, the translation difficulties that arose and the presentation of their solutions. Finally, the bibliography used for the preparation of this diploma thesis is also listed.

This diploma thesis as a whole was a more realistic experience about the work of a translator, as through the difficulties that arose it was considered necessary to take initiatives, flexibility and responsibility of my choices in terms of rendering the text in the target language.

In conclusion, I would like to express my gratitude to my professors, especially the members of the Supervision Committee and the Department, for the knowledge experience they have provided me with during my studies at it.

Γ. Λέξεις-κλειδιά:

Γυναίκες, εργασία, δικαιώματα των γυναικών, χώρες του Κόλπου, παγκοσμιοποίηση.

Femmes, travail, droits des femmes, pays du Golfe, mondialisation.

Δ. 1ο Μέρος: Κύριο Σώμα

1. Μετάφραση:

1. ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΠΛΑΙΣΙΑ

Επισκόπηση και συζήτηση

Κατά την πρώτη συνεδρίαση, εξετάσαμε την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών και των ανδρών στην αγορά εργασίας και τις επιπτώσεις αυτών των εξελίξεων στην ισότητα μεταξύ των φύλων στον κόσμο σήμερα. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, των μεταναστευτικών ροών και των δημογραφικών αλλαγών, καθώς και το αντίκτυπο αυτών των φαινομένων σε κοινωνικά και πολιτιστικά ζητήματα.

Κατά την διάρκεια του πρώτου μέρους της συνεδρίασης, οι ομιλητές ήταν η κα. Barrientos του «Ινστιτούτου Αναπτυξιακής Πολιτικής και Διαχείρισης», του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ, και η κα. Al Tenaiji, μέλος του Ομοσπονδιακού Εθνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Η κα. Barrientos περιέγραψε τις επιπτώσεις των διεθνών δικτύων παραγωγής στην θηλυκοποίηση του εργατικού δυναμικού σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία· περιέγραψε ορισμένες από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που εργάζονται στην παραγωγή παγκοσμίως και αναφέρθηκε λεπτομερώς στον ρόλο ορισμένων βασικών παραγόντων στην προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών. Η κα. Al Tenaiji εστίασε την συζήτηση στην κατάσταση των γυναικών που ζουν και εργάζονται στις χώρες του Κόλπου. Επικεντρώθηκε σε πέντε βασικά ζητήματα: 1) τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας, 2) την ικανότητα των γυναικών στις χώρες του Κόλπου να αντιμετωπίσουν το παρόν και το μέλλον, 3) τα οφέλη που αποκομίζουν οι γυναίκες από την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, 4) την τήρηση των προτύπων που απαιτούνται για την βιώσιμη ανθρώπινη ανάπτυξη και 5) την εννοιολόγηση και την εφαρμογή της χειραφέτησης των γυναικών στα κράτη μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ).

Κατά το δεύτερο μέρος της συνεδρίασης ομιλητές ήταν ο κ. Messenger ανώτερος ερευνητικός υπάλληλος στο Τμήμα Συνθηκών Εργασίας και Απασχόλησης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), και η γερουσιαστής Carstairs από τον Καναδά. Ο κ. Messenger παρουσίασε λεπτομερώς τις τελευταίες τάσεις και εξελίξεις που έχουν παρατηρηθεί στο διεθνές εργατικό δυναμικό, ανέφερε το αντίκτυπο αυτών των τάσεων στην κατάσταση των γυναικών και πρότεινε πολιτικές για την καταπολέμηση των ανισοτήτων. Η γερουσιαστής Carstairs χρησιμοποίησε το παράδειγμα του Καναδά για να αναλύσει τις πολλαπλές δυσκολίες που πλήττουν τις γυναίκες όταν προσπαθούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας ή να επανέλθουν σε αυτή μετά από χορήγηση άδειας για την εκπλήρωση των οικογενειακών τους υποχρεώσεων.

Οι παρουσιάσεις αυτές έδειξαν ότι υπήρξε μια αισθητή αλλαγή στην διεθνή παραγωγή τα τελευταία χρόνια. Η κα. Barrientos εξήγησε ότι κυρίως ως αποτέλεσμα ορισμένων **διεθνών δυναμικών** όπως η οικονομική απελευθέρωση και η εξέλιξη των τεχνολογιών της πληροφορίας, το εξωτερικό εμπόριο, το οποίο παραδοσιακά διεξαγόταν σε απομακρυσμένες αγορές και κυριαρχούνταν από τις δυνάμεις της αγοράς, συντονίζεται πλέον όλο και περισσότερο από μεγάλες εταιρείες. Αυτό είχε τόσο θετικές όσο και αρνητικές συνέπειες στην χειραφέτηση των

γυναικών διεθνώς, ανεξάρτητα από το αν είχαν ενσωματωθεί ή όχι στην διεθνή εξαγωγική αγορά. Παραδοσιακά, οι γυναίκες ήταν ενταγμένες στην διεθνή οικονομία ως παραγωγοί, εργαζόμενες κυρίως στην γεωργία και στην κλωστοϋφαντουργία. Η εμπορευματοποίηση της εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της αναπαραγωγικής εργασίας, που συνοδεύει την παγκοσμιοποίηση τα τελευταία χρόνια, βοήθησε τις γυναίκες να ενταχθούν ως καταναλώτριες. Η γενίκευση της εργασίας των γυναικών στα διεθνή δίκτυα παραγωγής είχε σημαντικό αντίκτυπο στην παραγωγή αγαθών. Σύμφωνα με την κα. Barrientos:

Η παρουσία των γυναικών μπορεί να αλλάξει την δυναμική και να επηρεάσει τις τάσεις. Η παγκοσμιοποίηση είναι θέμα φύλου: η παγκοσμιοποίηση και οι γυναίκες είναι συνώνυμα. Η απασχόληση των γυναικών στα συστήματα παραγωγής δεν αποτελεί επομένως περιθωριακό αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης, αλλά μια ουσιαστική διάστασή της.

Ως μισθωτές, οι γυναίκες είναι κοινωνικά εδραιωμένες σε μια οικονομία διαφοροποίησης ανδρών/γυναικών, όπου απασχολούνται ως ολοένα και πιο κινητό, φθηνό και επισφαλές εργατικό δυναμικό.

Η κα. Al Tenaiji περιέγραψε μερικά από τα **οφέλη** όπου είχε η αυξημένη ενσωμάτωση για τις γυναίκες στα κράτη του Κόλπου. Η ύπαρξη μισθού επέτρεψε σε ορισμένες γυναίκες να γίνουν πιο ανεξάρτητες οικονομικά και να αναπτύξουν αυτοσεβασμό και αυτοπεποίθηση. Αυτά είναι πολύτιμα κεκτημένα για τις γυναίκες που ζουν σε πολιτισμούς ισχυρά πατριαρχικούς. Αναμφίβολα όμως, υπάρχει κάτι πιο σημαντικό: η πρόσβαση στην αγορά εργασίας επιτρέπει στις γυναίκες να χειραφετηθούν πολιτικά. Η κα. Al Tenaiji δήλωσε:

Υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ της εργασίας των γυναικών, της ενίσχυσης των διαδικασιών πολιτικής χειραφέτησης και της ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης του επιπέδου εκπροσώπησης των γυναικών σε καίριες θέσεις λήψης αποφάσεων στα κράτη του Κόλπου.

Η κα. Barrientos επεσήμανε ότι, αν και η ένταξη των γυναικών έχει σημειώσει πρόοδο, δεν έχει γίνει με κανονικό και προστατευμένο τρόπο. Από την άποψη της αξιοπρεπούς εργασίας, εξακολουθούν να υπάρχουν **μεγάλες ανισότητες** μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός των κλάδων και στην δομή της «πυραμίδας» των διεθνών συστημάτων παραγωγής. Παρά την πρόσφατη πρόοδο που παρατηρήθηκε, το εργατικό δυναμικό που απασχολείται σε τακτική βάση παραμένει κυρίως ανδρικό, ενώ υπάρχει μια μαζική συγκέντρωση γυναικών στον άτυπο τομέα. Αυτές οι εδραιωμένες κοινωνικές διακρίσεις συνδυαστικά με την επισφάλεια και την έλλειψη προστασίας παραμένουν μείζονα προβλήματα.

Η κατάσταση στα κράτη μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου απεικονίζει ένα καλό παράδειγμα για το πώς οι κοινωνικά εδραιωμένες διακρίσεις μπορούν να εμποδίσουν πολυάριθμες γυναίκες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Η κα. Al Tenaiji επέμεινε στο ότι οι επικρατούσες κοινωνικές αξίες, όπως οι «αρνητικές αξίες ή στάσεις» που θέτουν τις υποχρεώσεις των γυναικών απέναντι στην οικογένεια, πάνω από τις υποχρεώσεις τους στην εργασία, αποτελούν πολύ πιο τρομερό εμπόδιο για τις γυναίκες που προσπαθούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας από ότι οι νομικές ή διοικητικές πτυχές. Σύμφωνα με την κα. Al Tenaiji, οι παραδοσιακές νοοτροπίες είναι τέτοιες που συχνά είναι δύσκολο να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης, ιδίως όσον αφορά την επανάσταση στις τηλεπικοινωνίες.

Ο νόμος μπορεί επίσης να σταθεί εμπόδιο στην είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η κα. Al Tenaiji επεσήμανε ότι **η εφαρμογή και η επιβολή της εργατικής νομοθεσίας** μπορεί εισέτι να αποτελέσει εμπόδιο, ακόμη και αν η νομοθεσία συμμορφώνεται με τα διεθνή πρότυπα. Υπάρχει επίσης έλλειψη γνώσεων μεταξύ των γυναικών σχετικά με την εργατική νομοθεσία και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ο νόμος αυτός αναγνωρίζει στις γυναίκες. Η έλλειψη εκπαίδευσης, οι ακατάλληλες συνθήκες εργασίας και οι γραφειοκρατικές διοικητικές διαδικασίες είναι μεταξύ των άλλων εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στα κράτη μέλη των ΚΚΣ.

Κατά γενικό κανόνα, η προστασία των μισθωτών διασφαλίζεται μέσω του εργοδότη, αλλά σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία όπου η σχέση εργοδότη-εργαζόμενου είναι τεταμένη, ο εργοδότης δεν διασφαλίζει πλέον την πιο αποτελεσματική προστασία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους εργαζομένους στον άτυπο τομέα, οι οποίοι πρέπει να βρουν νέους τρόπους προστασίας των δικαιωμάτων τους. Σε απάντηση των δυσκολιών που μόλις περιγράφηκαν, η κα. Barrientos υπογραμμίζει την σημασία των συνδικάτων για την προστασία των εργαζομένων στον άτυπο τομέα.

Έπειτα, η συζήτηση μετατοπίστηκε στον τρόπο με τον οποίο οι φωνές των γυναικών που εργάζονται θα ακουστούν, ώστε να επωφεληθούν της **προστασίας** που χρειάζονται για να συμμετέχουν πλήρως στην διεθνή οικονομία. Αρχικά, θα πρέπει να αναγνωριστεί καλύτερα ο παραγωγικός και αναπαραγωγικός ρόλος των γυναικών. Κατόπιν, τα συνδικάτα θα πρέπει να εδραιωθούν καλύτερα σε τοπικό επίπεδο και να αναπτύξουν καινοτόμες μεθόδους για να προσεγγίσουν τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς. Τέλος, θα πρέπει να ενθαρρύνουν εθελοντικές πρωτοβουλίες, όπως οι εκστρατείες της κοινωνίας των πολιτών υπό των καταναλωτών, για την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σχετικά με τους ρόλους που διαδραματίζουν οι γυναίκες στην διεθνή οικονομία. Ομοίως, η ενίσχυση της ρύθμισης είναι απαραίτητη για την ενίσχυση των δικαιωμάτων των εργαζόμενων γυναικών και της εγγύησης αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας. Για να ληφθούν υπόψη οι διεθνείς δυναμικές στην εργασία, θα πρέπει η ενίσχυση της ρύθμισης να γίνει μέσω συλλογικών διαδικασιών δημιουργίας συμμαχιών, βάσει διεθνών πρωτοβουλιών. Η κα. Al Tenaiji υπογράμμισε ότι απαιτείται μια προσέγγιση άνευ περιορισμών για να ξεπεραστούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες. Μια τέτοια προσέγγιση θα συνέβαλε στην χειραφέτηση των γυναικών προτείνοντας τις αναγκαίες υπηρεσίες, όπως η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη καθώς θα επέτρεπε και μια πιο εύκολη πρόσβαση σε πόρους. Θα στόχευε επίσης στην καταπολέμηση των παραδόσεων, των πεποιθήσεων και των πρακτικών που εμποδίζουν τις γυναίκες να προοδεύσουν. Όπως δήλωσε η κα. Al Tenaiji:

Από την χειραφέτηση των γυναικών κατανοούμε την διαδικασία που τους επιτρέπει να αναπτύξουν την ικανότητα τους να συμμετέχουν στην ανάπτυξη, καθώς και την αναγνώριση των καθηκόντων και των υποχρεώσεων και την δημιουργία πολιτιστικών, οικονομικών, πνευματικών και εκπαιδευτικών πόρων, επιτρέποντας την συμμετοχή των γυναικών στην λήψη αποφάσεων και στην κατανομή των πόρων στην οικογένεια και στην δημόσια ζωή.

Ο κ. Messenger καταδεικνύει πέντε γενικές, στενά αλληλένδετες τάσεις, ενόψει των αλλαγών που συμβαίνουν στο διεθνές εργατικό δυναμικό. Η πρώτη, θετική τάση, είναι η αύξηση του αριθμού των γυναικών στο διεθνές έμμισθο εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, αυτή η αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας αντισταθμίζεται από ένα δεύτερο φαινόμενο, όπου οι εργαζόμενες

γυναίκες, ακόμα και σήμερα, ανταποκρίνονται στο μεγαλύτερο μέρος της άμισθης εργασίας, τα οικιακά και την φροντίδα των συγγενών. Παρατηρείται επίσης μια τάση διαφοροποίησης των συμβάσεων εργασίας, το οποίο αποδίδεται στην αύξηση του αριθμού των εργαζόμενων γυναικών βραχυπρόθεσμης σύμβασης. Αυτό έχει επιτείνει τον κατακερματισμό του εργατικού δυναμικού και αντικατοπτρίζεται στην μείωση εργασιακής ασφάλειας για τις γυναίκες διεθνώς.

Επιπροσθέτως, κατά την τελευταία δεκαετία παρατηρείται μια τέταρτη μεγάλη τάση, αυτή της αύξησης των μισθών, η οποία δεν κατέληξε σε μεγαλύτερη ισότητα, διότι το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν καλύφθηκε σε ορισμένες χώρες. Όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας παρατηρείται μια πέμπτη τάση, αυτή της σύντμησης του επίσημου ωραρίου εργασίας σε 40 ώρες εβδομαδιαίως. Ωστόσο, η εξέλιξη αυτή συνοδεύεται από την αυξανόμενη προσφυγή στην υπερωριακή απασχόληση, η οποία συχνά τιμωρεί τις γυναίκες, οι οποίες ελλείπει ευέλικτων ωρών και παιδικών σταθμών, είναι συχνά αναγκασμένες να δέχονται θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης και λιγότερες μισθωτές ώρες, προκειμένου να μπορούν να ισορροπήσουν την άμισθη εργασία, όπως οι οικογενειακές υποχρεώσεις, με την ανάγκη να κερδίζουν τα προς το ζην. Καθώς τα ευέλικτα ωράρια εργασίας δεν είναι ευρέως διαδεδομένα στον επίσημο τομέα, οι γυναίκες συχνά στρέφονται σε θέσεις εργασίας στην παραοικονομία, όπου τους επιτρέπει να ανταπεξέρχονται στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις κερδίζοντας παράλληλα τα προς το ζην. Σε αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχουν συχνά κακές συνθήκες εργασίας και περιορισμένη κοινωνική μέριμνα, ακόμη και καθόλου. Η κα. Carstairs επεσήμανε, ότι αυτή η διάκριση έναντι των γυναικών εξακολουθεί να υφίσταται ακόμα και στην ηλικία συνταξιοδότησης, διότι οι συντάξεις συχνά υπολογίζονται βάσει τον αριθμό των ωρών εργασίας κατά την διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

« Καθώς τα ευέλικτα ωράρια εργασίας δεν είναι ευρέως διαδεδομένα στον επίσημο τομέα, οι γυναίκες συχνά στρέφονται σε θέσεις εργασίας στην παραοικονομία, όπου τους επιτρέπει να ανταπεξέρχονται στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις κερδίζοντας παράλληλα τα προς το ζην. »

Η εξέλιξη στις βραχυπρόθεσμες συμβάσεις, οι περισσότερες υπερωρίες και η επιδείνωση των συνθηκών εργασίας οδήγησαν στην μείωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων και σε μείωση των ευκαιριών απασχόλησης για τις γυναίκες. Ο κ. Messenger επεσήμανε ότι οι αναφερόμενες τάσεις είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, οι πολιτικές που αποβλέπουν στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας πρέπει επίσης να είναι αλληλένδετες, ώστε η κεκτημένη πρόοδος σε ένα τομέα να μην οδηγήσει σε οπισθοδρόμηση.

Η ανάλυση αυτή επεκτάθηκε από την κα. Carstairs η οποία ανέδειξε την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού ως αποτέλεσμα κοινωνικών παραγόντων όπως οι δημογραφικές αλλαγές, η μείωση του ποσοστού γεννήσεων, η πάρωρη ηλικία γάμου και η εξέλιξη των κοινωνικών συμπεριφορών. Στον Καναδά, το μέγεθος της χώρας καθιστά δύσκολη την εφαρμογή και τον έλεγχο των μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, οι πολιτικά ενεργές γυναίκες στον Καναδά εξακολουθούν να είναι στιγματισμένες και συχνά επικρίνονται για την φωνή καθώς και την άποψη τους.

Σύμφωνα με την κα. Carstairs «παρά την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας, οι αλλαγές στην δομή της αγοράς εργασίας δεν έχουν συμβαδίσει με τις διεθνοποιημένες εξελίξεις». Μολονότι πολλές μελέτες έχουν επιβεβαιώσει την ευεργετική επίδραση που μπορεί να έχει η

παρουσία των γυναικών στα όργανα λήψης αποφάσεων, παρά ταύτα, σε γενικές γραμμές, οι δεξιότητες που κατέχουν οι γυναίκες δεν αναγνωρίζονται στην πραγματική τους αξία, και μολονότι υπήρξε σημαντική αύξηση του αριθμού των γυναικών σε ηγετικές θέσεις, οι γυναίκες ηγέτιδες εξακολουθούν να συγκεντρώνονται στον δημόσιο τομέα. Σε αυτό το σημείο, οι επαγγελματικές πρακτικές θα πρέπει να μεταρρυθμιστούν, ώστε οι γυναίκες να έχουν πρόσβαση σε θέσεις εργασίας για τις οποίες διαθέτουν τα προσόντα και τις ικανότητες. Είναι προπάντων οι γυναίκες εκείνες που φροντίζουν τα παιδιά, επομένως πρέπει να γίνουν περισσότερα για την βελτίωση των συστημάτων προσχολικής αγωγής ως βοήθεια των γυναικών να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας μετά τον τοκετό.

Βασικά, κάθε πολιτική για την καταπολέμηση της ανισότητας των φύλων πρέπει να ξεκινά από την παραδοχή ότι οι σεξουαλικές **διακρίσεις και παρενοχλήσεις** είναι ευρέως διαδεδομένες στον εργασιακό χώρο. Η νομοθεσία από μόνη της δεν είναι αρκετή για να παρέχει στις γυναίκες την ασφάλεια που χρειάζονται για να ασκήσουν το επάγγελμά τους. Τα εθελοντικά μέτρα πρέπει να συνοδεύονται από αποτελεσματικά μέτρα προσφυγής που επιτρέπουν στις γυναίκες να καταγγέλλουν περιπτώσεις διάκρισης ή παρενόχλησης χωρίς να φοβούνται ότι θα χάσουν την δουλειά τους.

Ολομελής συζήτηση

Μεγάλο μέρος της συζήτησης επικεντρώθηκε στην περιγραφή των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε εθνικό επίπεδο κατά την πρόσβαση τους στην αγορά εργασίας. Εν προκειμένω, οι εκπρόσωποι της Ιταλίας και του Μπαχρέν επανέλαβαν τις ανησυχίες της κα. Al Tenaiji σχετικά με την έλλειψη νομικών γνώσεων των γυναικών. Επιπροσθέτως, το Μπαχρέν υπογράμμισε τον κρίσιμο ρόλο που οφείλουν να διαδραματίσουν οι βουλευτές για να διασφαλίσουν ότι οι άνδρες και οι γυναίκες είναι καλά ενημερωμένοι για τα δικαιώματα και τα καθήκοντά τους, ώστε να μπορέσουν να συμμορφώσουν τις πρακτικές τους με τα διεθνή πρότυπα. Ειπώθηκε πως η **νομοθετική στήριξη** αποτελεί προϋπόθεση για κάθε πρόοδο, όμως άλλοι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι η νομοθεσία από μόνη της δεν αρκεί για να εξασφαλίσει πραγματική πρόοδο. Η Μπουρκίνα Φάσο επεσήμανε ότι σε πολλές χώρες το χάσμα μεταξύ των νόμων διευρύνθηκε αφενός και της εφαρμογής τους αφετέρου, και πρότεινε ότι οι βουλευτές θα πρέπει να ασκούν αποτελεσματικότερα την εποπτική τους λειτουργία, προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των νόμων μετά την υιοθέτησή τους. Τέθηκε επίσης η ανάγκη για προσωρινά μέτρα θετικών διακρίσεων ως βοήθεια των γυναικών να σπάσουν την «γυάλινη οροφή», καθώς και η ανάγκη οι βουλευτές να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο και πόρους ενίσχυσης ικανοτήτων και κατάρτισης.

Προκειμένου να καταπολεμηθούν οι παράγοντες της ανισότητας και να δοθεί έμφαση στους πιο ευάλωτους, έχει προταθεί στο πλαίσιο της **Ατζέντας για την αξιοπρεπή εργασία** να κάνουμε περισσότερα για να ξεπεραστούν τα κοινωνικοοικονομικά εμπόδια που αποτρέπουν τις γυναίκες να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, αντί να επικεντρωνόμαστε αποκλειστικά στην νομοθεσία. Στην Ινδία, για παράδειγμα, η Εθνική Στρατηγική για την Εργασία (2001) αποτελεί μέρος μιας πολιτικής προσέγγισης που αναγνωρίζει τον ρόλο των γυναικών ως παραγωγών και καταναλωτριών. Επομένως, η εν λόγω στρατηγική τείνει προς την ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, ιδίως στις αστικές περιοχές όπου η συντριπτική πλειονότητα των γυναικών απασχολείται στον άτυπο τομέα.

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι υπήρξε γενικά μια θετική τάση για την **ένταξη των γυναικών** στην αγορά εργασίας, όμως ότι η πρόοδος αυτή ήταν ταυτόχρονα μη βιώσιμη και περιορισμένης έκτασης. Η Ιταλία αναφέρθηκε ως παράδειγμα χώρας όπου η διαδικασία εκδημοκρατισμού και οικονομικής φιλελευθεροποίησης είναι σαφώς εμφανής, αλλά όπου αυτές οι εξελίξεις δεν έχουν μεταφραστεί σε σημαντικές βελτιώσεις για τις εργαζόμενες γυναίκες. Ομοίως, οι γυναίκες στην Ινδία αρχίζουν να κυριαρχούν στην κλωστοϋφαντουργία, αλλά δυσκολεύονται πολύ περισσότερο να εισέλθουν στον ιδιωτικό τομέα, και στο Μπενίν, οι γυναίκες περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό στην οικιακή σφαίρα. Συνεπώς, πρέπει να υιοθετηθούν οριζόντιες πολιτικές, εφαρμόσιμες σε όλους τους τομείς απασχόλησης. Ο κ. Messenger ανέφερε τα συστήματα «αναστρέψιμης μερικής απασχόλησης» και «πίστωσης χρόνου» ως δύο παραδείγματα καινοτόμων μοντέλων που εφαρμόζονται για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες.

Από την συζήτηση προέκυψε ότι ο **αποκλεισμός των γυναικών** από τον επίσημο τομέα είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού παραγόντων, δηλαδή της ένδειας και της έλλειψης υγειονομικής περίθαλψης, των εκπαιδευτικών ελλείψεων, της επίμονης βίας κατά των γυναικών στον χώρο εργασίας, των πολιτιστικών παραδόσεων διάκρισης και της οικονομικής φιλελευθεροποίησης, η οποία έχει δημιουργήσει μεταναστευτικές ροές αποτελούμενες κυρίως από οικονομικούς μετανάστες. Η ανάγκη ανταπόκρισης στις ανησυχίες των οικονομικών μεταναστών καταδεικνύει την σημασία υιοθέτησης μιας οριζόντιας προσέγγισης που σχετίζεται με όλες τις κοινωνικές συνιστώσες και υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα. Η κα. Barrientos υπογράμμισε την σημασία δημιουργίας συμμαχιών σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Σύμφωνα με αυτές τις συστάσεις, η εκπρόσωπος της Ιταλίας δήλωσε:

Μαζί, η ΔΟΕ και η Διακοινοβουλευτική Ένωση μπορούν να κάνουν πολλά σ' ένα γενικό πλαίσιο. Πρέπει να είμαστε σε θέση να χρησιμοποιήσουμε την συνεργεία χωρών και λαών, τις υπάρχουσες συμφωνίες μεταξύ των κυβερνήσεων, εργαζομένων και εργοδοτών, τις συμβάσεις της ΔΟΕ και την δράση της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης για την ενίσχυση της συνεργασίας και να μας δείξουν τον σωστό δρόμο.

Η κα. Al Tenaiji υπενθύμισε στους αντιπροσώπους ότι η επίτευξη της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης είναι μια μακροπρόθεσμη διαδικασία που απαιτεί την συμμόρφωση όλων των κρατών με τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα. Οι διεθνείς οργανισμοί διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη εργαλείων και οδηγιών και στην διατύπωση κατάλληλων συστάσεων για να βοηθήσουν τους βουλευτές να εφαρμόσουν την νομοθεσία και να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Η κα. Carstairs έκλεισε την συζήτηση με μια αισιόδοξη νότα, δηλώνοντας ότι αν και πρέπει να γίνουν ακόμα πολλά, υπάρχουν λύσεις για τα προβλήματα σε κάθε χώρα, εφόσον υφίσταται πολιτική δέσμευση και βούληση.

2. Πρωτότυπο Κείμενο:

1. LES MUTATIONS DU TRAVAIL DANS LE CONTEXTE MONDIAL

Vue d'ensemble et débat

Durant la première séance, on a débattu des évolutions de la participation des femmes et des hommes au marché du travail, et des incidences que ces évolutions ont sur l'égalité entre les sexes aujourd'hui dans le monde. La discussion a porté sur les effets de la mondialisation, des flux migratoires et des changements démographiques, et sur les répercussions de ces phénomènes sur les enjeux sociaux et culturels.

Durant la première partie de la séance, les intervenantes étaient Mme Barrientos, de l' « Institute for Development Policy and Management » de l'Université de Manchester, et Mme Al Tenaiji, membre du Conseil national fédéral des Emirats arabes unis. Mme Barrientos a décrit les effets des réseaux mondiaux de production sur la féminisation de la main-d'œuvre dans une économie mondialisée; elle a évoqué certaines des difficultés qu'affrontent les femmes qui travaillent dans la production à travers le monde, et elle a traité en détail du rôle de certains acteurs clés dans la promotion des droits des femmes. Mme Al Tenaiji a focalisé le débat sur la situation des femmes vivant et travaillant dans les pays du Golfe. Elle a privilégié cinq questions essentielles : 1) les problèmes rencontrés par les femmes sur le marché du travail, 2) la capacité des femmes dans les pays du Golfe à affronter le présent et l'avenir, 3) les avantages que retirent les femmes de l'accès au marché du travail, 4) le respect des normes qu'impose un développement humain durable, et 5) la conceptualisation et la mise en œuvre de l'émancipation des femmes dans les Etats membres du Conseil de coopération du Golfe (CCG).

Les intervenants durant la deuxième partie de la séance étaient M. Messenger, chargé de recherche principal au service Conditions de travail et Emploi de l'Organisation internationale du Travail (OIT), et la sénatrice Carstairs, du Canada. M. Messenger a présenté en détail les dernières tendances et évolutions observées dans la main-d'œuvre mondiale, a évoqué l'effet de ces tendances sur la situation des femmes et a proposé des politiques de lutte contre les inégalités. La sénatrice Carstairs s'est servi de l'exemple du Canada pour analyser les multiples difficultés auxquelles les femmes se heurtent lorsqu'elles tentent d'accéder au marché du travail, ou d'y réintégrer après s'être mises en congé pour s'acquitter de leurs responsabilités familiales.

Dans ces présentations, on a indiqué qu'il y avait eu ces dernières années une mutation perceptible dans la production mondiale. Mme Barrientos a expliqué qu'en raison principalement de certaines **dynamiques mondiales** telles que la libéralisation économique et l'évolution des technologies de l'information, le commerce extérieur qui, traditionnellement, se déployait sur des marchés éloignés et était dominé par les forces du marché, était désormais de plus en plus coordonné par de grandes entreprises. Cela avait eu des effets tant positifs que négatifs sur l'émancipation économique des femmes dans le monde entier, qu'elles soient ou non intégrées au marché mondial des exportations. Traditionnellement, les femmes étaient intégrées dans l'économie mondiale en tant que productrices, travaillant principalement dans l'agriculture et le textile. La marchandisation du travail, y compris du travail de reproduction, qui a accompagné la mondialisation ces dernières années, a aidé les femmes à s'intégrer en tant que consommatrices.

La généralisation de l'emploi des femmes dans les réseaux de production mondiaux a eu un effet sensible sur la production de biens. Selon Mme Barrientos :

La présence de femmes peut modifier la dynamique et influencer sur les tendances. La mondialisation est une question de genre : mondialisation et femmes sont synonymes. L'emploi des femmes dans les systèmes de production n'est donc pas un effet marginal de la mondialisation - il en est une dimension essentielle.

En tant que salariées, les femmes sont socialement enracinées dans une économie de différenciation hommes/femmes où elles sont employées comme main-d'œuvre de plus en plus mobile, peu coûteuse et précarisée.

Mme Al Tenaiji a décrit certains des **avantages** qu'une intégration accrue a eus pour les femmes dans les Etats du Golfe. Avoir un salaire a permis à certaines femmes de devenir plus indépendantes financièrement, et de se forger respect de soi et confiance en soi. Ce sont des acquis précieux pour les femmes qui vivent dans des cultures fortement patriarcales. Mais il y a sans doute plus important encore : l'accès au marché du travail permet aux femmes de s'émanciper politiquement. Mme Al Tenaiji a déclaré :

Il existe une forte corrélation entre le travail des femmes, le renforcement des processus d'émancipation politique et l'amélioration quantitative et qualitative du niveau de représentation des femmes aux principaux postes de décision dans les Etats du Golfe.

Mme Barrientos a fait observer que si l'intégration des femmes avait progressé, cela ne s'était pas fait de manière régulière et protégée. Sous l'angle du travail décent, il existe encore de **grandes inégalités** entre hommes et femmes dans les filières et dans la structure «pyramidale» des systèmes mondiaux de production. En dépit des progrès observés récemment, la main d'œuvre employée à titre régulier reste essentiellement masculine et il y a une concentration massive de femmes dans le secteur informel. Cette discrimination socialement enracinée ainsi que la précarité et l'absence de protection restent des problèmes majeurs.

La situation dans les Etats membres du Conseil de coopération du Golfe illustre bien comment une discrimination socialement enracinée peut empêcher de nombreuses femmes d'entrer sur le marché du travail. Mme Al Tenaiji a insisté sur le fait que les valeurs sociales dominantes, telles que les « valeurs ou attitudes négatives » qui privilégient pour les femmes leurs obligations vis-à-vis de la famille plutôt que vis-à-vis d'un métier sont un obstacle bien plus redoutable pour les femmes qui tentent d'accéder au marché du travail que les aspects juridiques ou administratifs. Selon Mme Al Tenaiji, les mentalités traditionnelles sont telles qu'il est souvent difficile de s'adapter aux exigences de la mondialisation, notamment en ce qui concerne la révolution dans les télécommunications.

La loi peut aussi faire obstacle à l'entrée des femmes sur le marché du travail. Mme Al Tenaiji a fait observer que la **mise en œuvre et l'application du droit du travail** peut encore constituer un obstacle même si la législation est conforme aux normes internationales. Il y a aussi un manque de connaissance par les femmes du droit du travail et des droits et devoirs que ce droit accorde aux femmes. L'absence d'éducation, des conditions de travail inadaptées et des procédures

administratives bureaucratiques sont parmi les autres obstacles auxquels font face les femmes dans les Etats membres du CCG.

En règle générale, la **protection des salariés** est assurée par le truchement de l'employeur mais, dans une économie mondialisée où le lien employeur-employé s'est distendu, l'employeur n'assure plus la protection la plus efficace. Cela est particulièrement vrai pour les travailleurs du secteur informel qui doivent trouver de nouveaux moyens de protéger leurs droits. En réponse aux difficultés qui viennent d'être décrites, Mme Barrientos a souligné l'importance des syndicats pour la protection des travailleurs du secteur informel.

Le débat s'est déplacé ensuite sur la manière de faire entendre la voix des femmes qui travaillent afin qu'elles bénéficient de la **protection** dont elles ont besoin pour participer pleinement à l'économie mondiale. Tout d'abord, il faudrait mieux reconnaître les rôles productif et reproductif des femmes. Ensuite, il serait souhaitable que les syndicats soient mieux enracinés localement et qu'ils mettent au point des méthodes innovantes pour se rapprocher des populations les plus vulnérables. Enfin, il faudrait encourager les initiatives bénévoles, comme les campagnes de la société civile conduites par les consommateurs, afin de sensibiliser la population aux rôles que jouent les femmes dans l'économie mondiale. De même, un renforcement de la réglementation est essentiel si l'on veut renforcer les droits des travailleuses et leur garantir des conditions de travail décentes. Pour que les dynamiques mondiales qui sont à l'œuvre soient prises en comptes, il faut que le renforcement de la réglementation se fasse dans un processus collaboratif de construction d'alliances fondées sur des initiatives internationales. Mme Al Tenaiji a souligné qu'une approche inclusive était nécessaire pour surmonter les obstacles auxquels se heurtent les femmes. Une telle approche aiderait les femmes à s'émanciper en proposant des prestations essentielles telles que l'éducation et les soins de santé, et permettrait un accès plus aisé aux ressources. Elle aurait aussi pour but de combattre les traditions, croyances et pratiques qui empêchent les femmes de progresser. Comme l'a déclaré Mme Al Tenaiji :

Par émancipation des femmes, on entend le processus qui leur permet de développer leur aptitude à participer au développement, ainsi que la reconnaissance des devoirs et obligations et la mise en place des moyens culturels, financiers, intellectuels et éducatifs permettant aux femmes de participer à la prise de décision et à la répartition des ressources dans la famille et dans la vie publique.

M. Messenger a mis en exergue cinq **tendances générales** étroitement liées les unes aux autres en ce qui concerne les changements qui s'opèrent dans la main d'œuvre mondiale. La première, positive, est l'augmentation du nombre des femmes dans la main d'œuvre rémunérée dans le monde. Cette participation accrue des femmes au marché du travail est, toutefois, contrebalancée par un deuxième phénomène qui voit les travailleuses s'acquitter aujourd'hui encore de la plus grande partie du travail non rémunéré, des tâches ménagères et des soins aux proches. On observe aussi une tendance à la diversification des contrats de travail qui s'est traduite par une augmentation du nombre des femmes employées au titre de contrats à court terme. Ceci a accentué la segmentation de la main d'œuvre et s'est traduit par une régression de la sécurité de l'emploi pour les femmes dans le monde entier.

En outre, on a observé durant la dernière décennie une quatrième grande tendance, celle d'une

augmentation des salaires qui n'a pas produit plus d'égalité parce que l'écart de rémunération entre hommes et femmes ne s'est comblé que dans quelques pays. En ce qui concerne les conditions de travail, on observe une cinquième tendance, celle du raccourcissement de la durée officielle du travail vers les 40 heures par semaine. Toutefois cette évolution s'est assortie d'un recours croissant aux heures supplémentaires, ce qui pénalise fréquemment les femmes qui, faute d'horaires souples et de garderies, sont souvent contraintes d'accepter des emplois à temps partiel et des heures rémunérées moins nombreuses pour pouvoir concilier le travail non rémunéré, tel que leurs charges familiales, et la nécessité de gagner leur vie. Les horaires de travail souples étant peu répandus dans le secteur structuré, les femmes se sont souvent tournées vers des emplois dans l'économie informelle qui leur permettent de faire face à leurs charges familiales tout en gagnant leur vie. Dans ces cas-là, elles ont souvent des conditions de travail médiocres et une protection sociale limitée, voire inexistante. Mme Carstairs a fait observer que cette discrimination envers les femmes persistait même à l'âge de la retraite car les pensions étaient souvent calculées en fonction du nombre d'heures travaillées durant une carrière.

« Les horaires de travail souples étant peu répandus dans le secteur structuré, les femmes se sont souvent tournées vers des emplois dans l'économie informelle qui leur permettent de faire face à leurs charges familiales tout en gagnant leur vie. »

L'évolution vers des contrats à court terme, davantage d'heures supplémentaires et une détérioration des conditions de travail s'est traduite par une baisse de la productivité des entreprises et un recul des offres d'emploi pour les femmes. M. Messenger a précisé que les tendances décrites étant étroitement liées les unes aux autres, les politiques visant l'amélioration des conditions de travail devaient aussi être liées entre elles pour que les avancées obtenues dans un domaine ne se traduisent pas par des reculs ailleurs.

Cette analyse a été prolongée par Mme Carstairs qui a mis en lumière l'évolution de la main d'œuvre résultant de facteurs sociaux comme les changements démographiques, la baisse des taux de natalité, l'âge du mariage retardé et l'évolution des comportements sociaux. Au Canada, la taille du pays rend difficile la mise en œuvre et le contrôle des réformes à l'échelon national. En outre, les femmes actives en politique au Canada font encore l'objet d'une stigmatisation et sont souvent critiquées pour leur voix ainsi que leur aspect.

Selon Mme Carstairs, « malgré l'entrée des femmes sur le marché du travail, les transformations de la structure du marché de l'emploi n'ont pas suivi le rythme des évolutions mondialisées ». Même si plusieurs études ont confirmé l'effet bénéfique que la présence de femmes peut avoir sur les instances de décision, il n'en reste pas moins que, de manière générale, les compétences que possèdent les femmes ne sont pas reconnues à leur juste valeur et que, s'il y a eu durant la dernière décennie une augmentation non négligeable du nombre de femmes aux postes dirigeants, les femmes dirigeantes sont encore concentrées dans le secteur public. Sur ce point, il faut reformer les pratiques professionnelles pour que les femmes aient accès aux emplois pour lesquels elles sont qualifiées et compétentes. Ce sont toujours principalement les femmes qui s'occupent des enfants et il faut donc faire davantage pour améliorer les systèmes de garderie afin d'aider les femmes à réintégrer le marché du travail après l'accouchement.

Fondamentalement, toute politique de lutte contre les inégalités entre les sexes doit partir du

constat que **discrimination et harcèlement** sexuels sont répandus au travail. La législation est en soi insuffisante pour assurer aux femmes la sécurité dont elles ont besoin pour exercer leur métier. Les mesures volontaristes doivent être assorties de moyens de recours efficaces qui permettent aux femmes de dénoncer les cas de discrimination ou de harcèlement sans craindre de perdre leur emploi.

Débat plénier

Une bonne partie du débat a porté sur la description des difficultés auxquelles se heurtent les femmes, au plan national, lorsqu'elles accèdent au marché du travail. A cet égard, les représentants de l'Italie et de Bahreïn se sont faits l'écho des préoccupations de Mme Al Tenaiji concernant le manque de connaissances juridiques des femmes. En outre, Bahreïn a souligné le rôle crucial que doivent jouer les parlementaires pour faire en sorte qu'hommes et femmes soient bien informés de leurs droits et leurs devoirs afin de pouvoir mettre leurs pratiques en conformité avec les normes internationales. Il a été dit que le **soutien législatif** était une condition préalable à tout progrès, mais d'autres participants ont fait valoir que la législation à elle seule ne suffisait pas à assurer des progrès réels. Le Burkina Faso a fait observer que dans de nombreux pays le fossé s'élargissait entre les lois, d'un côté, et leur application, de l'autre, et a proposé que les parlementaires exercent mieux leur fonction de supervision afin de veiller à l'application des lois une fois celles-ci adoptées. La nécessité de mesures temporaires de discrimination positive pour aider les femmes à briser le « plafond de verre » a également été évoquée, de même que la nécessité pour les parlementaires de consacrer plus de temps et de moyens au renforcement des capacités et à la formation.

Afin de lutter contre les facteurs d'inégalités et de s'intéresser plus particulièrement aux personnes les plus vulnérables, il a été suggéré que dans le cadre de l'**Agenda pour le travail décent**, on fasse davantage pour surmonter les obstacles socio-économiques qui empêchent les femmes d'accéder au marché du travail, plutôt que de se concentrer exclusivement sur la législation. En Inde, par exemple, la Stratégie nationale pour l'emploi (2001) s'inscrit dans une approche politique qui reconnaît le rôle des femmes en tant que productrices et consommatrices. Ce faisant, la stratégie en question tend à renforcer le développement socio-économique, en particulier dans les zones urbaines où une majorité écrasante de femmes sont employées dans le secteur informel.

Les participants ont pour la plupart estimé qu'il y avait eu une tendance généralement positive à l'**intégration des femmes** dans le marché du travail, mais que ce progrès avait été à la fois non durable et de portée limitée. On a cité l'Italie comme exemple de pays où le processus de démocratisation et de libéralisation économique apparaît très clairement mais où ces évolutions ne se sont pas traduites par des améliorations sensibles pour les femmes qui travaillent. De même, les femmes en Inde commencent à être prédominantes dans l'industrie textile, mais elles ont beaucoup plus de difficultés à accéder au secteur privé et, au Bénin, les femmes sont largement confinées à la sphère domestique. Il faut donc adopter des politiques transversales applicables à tous les secteurs d'emploi. M. Messenger a fait état de dispositifs dits « temps partiel réversible » et de « crédit-temps » qui sont deux exemples de modèles innovants mis en œuvre pour surmonter les difficultés que rencontrent les femmes.

Il est ressorti de la discussion que l'**exclusion des femmes** du secteur formel est le résultat d'une combinaison de facteurs, à savoir la pauvreté et l'absence de soins de santé, les carences

éducatives, la persistance de la violence contre les femmes sur le lieu de travail, les traditions culturelles discriminatoires et la libéralisation économique qui a engendré des flux migratoires composés majoritairement de migrantes économiques. La nécessité de répondre aux préoccupations des migrants économiques illustre l'importance de l'adoption d'une approche transversale qui associe toutes les composantes sociales et qui transcende les frontières nationales. Mme Barrientos a souligné l'importance des alliances à constituer entre le local, le national et le mondial. Dans le droit fil de ces recommandations, la représentante de l'Italie a déclaré :

Ensemble, l'OIT et l'UIP peuvent faire beaucoup dans un contexte général. Il nous faut être en mesure de faire jouer les synergies entre pays et peuples, les accords existants entre gouvernements, travailleurs et employeurs, les conventions de l'OIT et l'action de l'UIP pour renforcer la coopération et nous montrer la voie à emprunter.

Mme Al Tenaiji a rappelé aux délégués que la réalisation de l'égalité des sexes dans le contexte de la mondialisation était un processus à long terme exigeant le respect par tous les Etats de normes internationalement reconnues. Les organismes internationaux ont un rôle essentiel à jouer dans la mise au point d'outils et directives, et dans l'élaboration de recommandations propres à aider les parlementaires à mettre en œuvre la législation et à s'acquitter de leurs obligations conventionnelles. Mme Carstairs a clos le débat sur une note d'espoir en déclarant que même s'il restait encore beaucoup à faire, il y avait des solutions aux problèmes dans tous les pays, dès lors qu'engagement et volonté politiques étaient présents.

Ε. 2ο Μέρος: Σχολιασμός

1. Εισαγωγή:

Το άνωθεν απόσπασμα από το κείμενο “**Les femmes et le travail**” της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας προβάλλει την συζήτηση μεταξύ των μελών κοινοβουλευτικών οργάνων με θέμα την ισότητα των φύλων, την γυναικεία εργασία και τις ευρύτερες συνθήκες εργασίας των γυναικών, ιδίως στην περιοχή των κρατών του Κόλπου, όπου η γυναίκα διατηρεί μια διαφορετική θέση στην κοινωνία. Το σεμινάριο αυτό πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2007 στην έδρα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, στην Γενεύη. Η επιλογή της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας πηγάζει από προσωπικό ενδιαφέρον για τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, ιδιαιτέρως στον εργασιακό τομέα, τα οποία συχνά καταπατώνται.

2. Κειμενικό επίπεδο:

Η μεταφραστική διαδικασία πραγματοποιήθηκε από την Γαλλική γλώσσα (γλώσσα-πηγή) στην Ελληνική γλώσσα (γλώσσα-στόχος). Η **λειτουργία** του πρωτότυπου κειμένου είναι πληροφοριακή καθώς πληροφορεί τους αναγνώστες σχετικά με τα όσα ειπώθηκαν στο σεμινάριο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Η ίδια λειτουργία οφείλεται να διατηρηθεί και στο κείμενο της γλώσσας στόχου, με σκοπό η πληροφοριακή λειτουργία του κειμένου να είναι αντίστοιχη και για το αναγνωστικό κοινό της γλώσσας στόχου.

Σε **γραμματικό επίπεδο**, το πρωτότυπο κείμενο είναι γραμμένο σε γ’ ενικό πρόσωπο, προσδίδοντας αντικειμενικότητα και αμεροληψία, καθώς τα γεγονότα παρουσιάζονται ως αδιαμφισβήτητα και γενικώς αποδεκτά. Ωστόσο, σε περιπτώσεις όπου παρουσιάζονται τα λόγια των ομιλητών του σεμιναρίου, παρουσιάζονται αυτούσια και βρίσκονται σε α’ πληθυντικό πρόσωπο, δημιουργώντας μια αίσθηση συλλογικότητας και συλλογικής ευθύνης, με σκοπό να αναδείξει την ανάγκη δραστηριοποίησης των αρμόδιων φορέων για τα δικαιώματα των γυναικών και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εργάζονται. Επομένως, για την διατήρηση της αποστασιοποιημένης στάσης του συγγραφέα και στο μεταφρασμένο κείμενο, το γ’ ενικό και το α’ πληθυντικό πρόσωπο επιλέχθηκαν, με σκοπό το γραμματικό επίπεδο και ο στόχος του συγγραφέα του γαλλικού κειμένου να παραμείνουν εξίσου και στο ελληνικό κείμενο.

Στο **ύφος** του κειμένου φυσικά συμβάλλει και η φωνή στην οποία έχει συνταχθεί. Το παρόν γαλλικό (πρωτότυπο) κείμενο έχει συνταχθεί σε ενεργητική φωνή. Όπως αναφέρεται και στο βιβλίο «*Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*» των David Holton, Peter Mackridge και Ειρήνης Φιλιππάκη-Warburton, στο Γ’ Μέρος του βιβλίου, το οποίο αφορά την Σύνταξη, στην Ενότητα 1.4 *Φωνή*, σελ. 212-214, με την ενεργητική φωνή υπογραμμίζεται το ενεργόν υποκείμενο προσδίδοντας κατά αυτόν τον τρόπο υποκειμενικότητα -δημιουργώντας ένα πιο προσωπικό ύφος-, αμεσότητα και παραστατικότητα στο κείμενο. Με γνώμονα τα άνωθεν, η μετάφραση

αντικατοπτρίζει την λειτουργία της ενεργητικής φωνής και των λειτουργιών που προσδίδει στο κείμενο, καθώς την διατηρεί, χωρίς να ξεφεύγει από το πρωτότυπο.

Ολοκληρωμένο το **υφολογικό επίπεδο** του γαλλικού κειμένου (πρωτότυπο κείμενο) είναι επίσημο και τυπικό, καθώς σε πολλά σημεία γίνεται σύνθετο εξαιτίας μακροπερίοδων λόγων. Με άξονα το ύφος του πρωτότυπου κειμένου δημιουργήθηκε και το μετάφρασμα (ελληνική γλώσσα), διατηρώντας την επισιμότητα και το τυπικό ύφος. Ο σύνθετος λόγος που προκύπτει ενίοτε διευθετήθηκε αναλόγως και στην ελληνική γλώσσα (γλώσσα-στόχος) με τα σωστά σημεία στίξης.

3. Ανοιχτή ή κλειστή μετάφραση::

Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει αναφορά στη θεωρία που παραθέτει ο Γιώργος Κεντρωτής, στο βιβλίο του «*Θεωρία και πράξη της Μετάφρασης*», στην Ενότητα 1.1.3.1 “*Ανοιχτές*” και “*κλειστές*” μεταφράσεις, σελ. 76-77, του Α’ Μέρους, όπου παρουσιάζει τους ορισμούς και διαχωρίζει τα χαρακτηριστικά μεταξύ των «ανοιχτών» και των «κλειστών» μεταφράσεων. Σύμφωνα λοιπόν και με τους δύο ορισμούς, το αποτέλεσμα την παρούσας μετάφρασης ανήκει στις «κλειστές» μεταφράσεις, καθώς σκιαγραφείται από την «*αυθυπαρξία*» που χαρακτηριστικά αναγράφει ο Γ. Κεντρωτής στην Ενότητα αυτή. Η ενώπια μετάφραση δύναται να σταθεί και σαν πρωτότυπο κείμενο στην γλώσσα-στόχο αφού το περιεχόμενο του κειμένου «...δεν συνδέεται ειδικότερα και στενότερα με την κοινωνία και την κουλτούρα της γλώσσας-πηγή...». Η μετάφραση πραγματοποιήθηκε «...με τα γυαλιά ενός ανθρώπου που κοινωνεί της κουλτούρας-στόχος.», γι’ αυτό και το παρόν προϊόν μετάφρασης διαχωρίζεται από τις «ανοιχτές» μεταφράσεις και κατηγοριοποιείται στις «κλειστές».

4. Λεξιλογικό επίπεδο:

Στην προσπάθεια διατήρησης του πρωτότυπου περιεχομένου στην γλώσσα στόχο προέκυψαν διάφορα ζητήματα γύρω από το λεξιλόγιο. Φερ’επιείν το “*droits des femmes*” του πρωτότυπου κειμένου θα μπορούσε να αποδοθεί στα ελληνικά (γλώσσα-στόχο) ως «*γυναικεία δικαιώματα*» ή ως «*δικαιώματα των γυναικών*». Η επιλογή για την μετάφραση ήταν «*δικαιώματα των γυναικών*» διότι η παρούσα σύμφραση αποτελεί ορολογία σε ένα τέτοιου είδους κείμενο. Η συγκεκριμένη τελική επιλογή έγινε βάσει μιας αναζήτησης και των δύο επιλογών «*γυναικεία δικαιώματα*» και «*δικαιώματα των γυναικών*» στο διαδίκτυο, σε έρευνα για το ποια ορολογία από τις δύο είναι περισσότερο αποδεκτή. Η σύμφραση «*δικαιώματα των γυναικών*» υπερίσχυσε, όποτε προέβην σε μια πιο ενδελεχή έρευνα για το που εμφανίζεται η συγκεκριμένη σύμφραση. Στην αναζήτηση αυτή, φάνηκε ο όρος να χρησιμοποιείται σε επίσημους ιστότοπους¹, όπως για παράδειγμα σε

¹ Ταμπακιώτη, Χ. (2013). *Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών υπό το πρίσμα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών. The protection of fundamental rights of women in the light of United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*. ΙΚΕΕ / ΑΠΘ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ. <https://ikee.lib.auth.gr/record/131689/>

εκείνον της Ευρωπαϊκής Ένωσης². Αυτό ήταν και καθοριστικό για την επιλογή της σύμφρασης «δικαιώματα των γυναικών» στο τελικό αποτέλεσμα της μετάφρασης.

Μια ακόμη μεταφραστική δυσκολία που προέκυψε κατά την μεταφραστική διαδικασία, σε λεξιλογικό επίπεδο ήταν το γαλλικό επίρρημα “*fortement*” (“...cultures *fortement* patriarcales.”). Η απόδοση του επιρρήματος στην ελληνική γλώσσα(γλώσσα-στόχο) είναι «έντονα», «γερά», «δυνατά». Ωστόσο, οι αποδόσεις αυτές σε συνδυασμό με το συγκείμενο δεν είχαν το ανάλογο λεξιλογικό αποτέλεσμα στο μετάφρασμα. Έτσι, έπρεπε να βρεθεί ένα επίρρημα το οποίο να είναι υφολογικά και νοηματικά ανάλογο του “*fortement*”. Μια πιθανή μετάφραση ήταν το επίρρημα «ισχυρά» («...πολιτισμούς ισχυρά πατριαρχικούς.»). Με το επίρρημα «ισχυρά» διακρίνεται και η ένταση του “*fortement*” αλλά και νοηματικά αποδίδει πιο σωστά το νόημα από ότι το «γερά» λόγου χάρη. Τον συλλογισμό αυτόν ενισχύει και η διατύπωση του Γιώργου Κεντρωτή στο βιβλίο του «*Θεωρία και Πράξη της Μετάφρασης*», στο Β’ Μέρος του βιβλίου του, στην Ενότητα 2.2.1.1 *Πόσο απόλυτο είναι το ότι “δεν μεταφράζονται λέξεις”;*, σελ. 130, όπου γίνεται κατανοητό πως μεταφράζονται νοήματα εντός των κειμένων και όχι λέξεις καθαυτές. Επιπροσθέτως, επαληθεύεται και νοηματικά καθώς στις χώρες του Κόλπου, όπου γίνεται αναφορά στο άνωθεν απόσπασμα του κειμένου, το στοιχείο της πατριαρχίας είναι ακόμα αρκετά έντονο και έχει στιγματίσει τις γυναίκες των χωρών αυτών, είτε κοινωνικά, είτε επαγγελματικά. Επομένως, η κατάσταση αυτή αποδεικνύει πως η πατριαρχία στην περιοχή των χωρών του Κόλπου έχει ακόμα *ισχύ* στην κοινωνία. Εφόσον έχει ακόμα *ισχύ*, το επίρρημα «ισχυρά» μάλλον είναι και η πιο κατάλληλη επιλογή για το μετάφρασμα.

Σε λεξιλογικό επίπεδο, προέκυψε ακόμη ένας προβληματισμός γύρω από τα ονόματα και τα ακρωνύμια που αναφέρονται στο πρωτότυπο γαλλικό κείμενο. Τα ονόματα των ομιλητών μεταφέρθηκαν ως έχουν (με τους λατινικούς χαρακτήρες) στο μεταφρασμένο ελληνικό κείμενο καθώς με την μεταγραφή τους στην γλώσσα-στόχο (ελληνική γλώσσα) δεν θα εξυπηρετούνταν ιδιαίτερα κάποιος στόχος του μεταφρασμένου κειμένου. Ωστόσο, τα προσωνύμια “*M.*” και “*Mme.*” αντικαταστάθηκαν στο μεταφρασμένο κείμενο με τα αντίστοιχα ελληνικά «*K.*» και «*Ka.*». Με τον ίδιο τρόπο αντικαταστάθηκαν και τα ακρωνύμια του πρωτοτύπου κειμένου. Αναζητώντας κάθε ακρωνύμιο στα Γαλλικά, και μέσα από την αναζήτηση της μετάφρασης του στα ελληνικά προέκυπτε και το αντίστοιχο ελληνικό ακρωνύμιο σε κάθε περίπτωση. Για παράδειγμα, το “*CCG*”, το οποίο σημαίνει “*Conseil de coopération du Golfe*” στην γλώσσα στόχο είχε παρόμοια αποτελέσματα. Η αναζήτηση έγινε ολογράφως στα ελληνικά με μια υποτυπώδη μετάφραση του όρου και προέκυψε το ίδιο αποτέλεσμα με την γαλλική γλώσσα, δηλαδή «*Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου*» το ακρωνύμιο του οποίου ήταν «*ΣΣΚ*». Παρομοίως, μεταφράστηκαν και τα υπόλοιπα ακρωνύμια του κειμένου. Σε περιπτώσεις όμως, που το γαλλικό ακρωνύμιο δεν είχε αντίστοιχο

² Ευρωπαϊκή Διαδικτυακή Πύλη της Νεολαίας. (2022). *Δικαιώματα των γυναικών: υπάρχει πράγματι ισότητα των φύλων στην Ευρώπη;*. Ευρωπαϊκή Ένωση.
https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/womens-rights-gender-equality-reality-europe_el

ελληνικό, μεταφράστηκε ολογράφως. Φερ' ειπείν το “UIP” (“*Union interparlementaire*”) που μεταφράστηκε ολογράφως ως «*Διακοινοβουλευτική Ένωση*».

5. Διαπολιτισμικό επίπεδο:

Εκτός από μεταφραστικές δυσκολίες λεξιλογικού επιπέδου, υπήρξαν και δυσκολίες σε ό,τι αφορά το διαπολιτισμικό επίπεδο. Σε αυτού του είδους τις μεταφραστικές δυσκολίες αναφορά έχει κάνει και η Mona Baker στο βιβλίο της “*In other words. A coursebook on translation*”. Στο Κεφάλαιο 2 *Equivalence at word level* στην Ενότητα 2.3 *The Problem of non-equivalence*, και πιο συγκεκριμένα στην Υποενότητα 2.3.2.2 *Strategies used by professional translators*, (c) *Translation by cultural substitution*, σελ. 31, η συγγραφέας σημειώνει ότι αν στην διαδικασία της μετάφρασης προκύψει δυσκολία πολιτισμικής φύσεως, τότε ο μεταφραστής πρέπει να βρει τον ανάλογο όρο που να παραπέμπει το αναγνωστικό κοινό της γλώσσας-στόχου σε κάτι παρόμοιο με εκείνο της γλώσσας-πηγής. Αντιστοίχως και στο παρόν γαλλικό κείμενο (κείμενο-πηγή) αναφέρεται ο όρος “*garderies*”. Κρίνοντας από το συγκείμενο, αναφέρεται στα κέντρα προσχολικής αγωγής, ένα είδος παιδικών σταθμών. Η ακριβής μετάφραση του όρου “*garderies*” στην ελληνική γλώσσα (γλώσσα-στόχο) είναι «*κέντρα παιδικής μέριμνας*». Ωστόσο, στην Ελλάδα τα κέντρα παιδικής μέριμνας ορίζονται ως τα πρώην ορφανοτροφεία³. Αν λοιπόν η μετάφραση του όρου “*garderies*” γινόταν επακριβώς πιθανότατα να υπήρχε σύγχυση στο αναγνωστικό κοινό της γλώσσας-στόχου, καθώς το σημείο αυτό του κειμένου αναφέρεται σε εργαζόμενες μητέρες οι οποίες αναζητούν μια εξωτερική βοήθεια για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στα γονικά αλλά και επαγγελματικά τους καθήκοντα. Έτσι, ο όρος που επιλέχθηκε για να μεταφραστεί το “*garderies*” από τα γαλλικά στα ελληνικά ήταν «*παιδικών σταθμών*», καθώς στην Ελλάδα τα αντίστοιχα κέντρα παιδικής μέριμνας είναι οι παιδικοί σταθμοί. Εντούτοις, στο σημείο “*...les systèmes de garderie...*” του πρωτοτύπου κειμένου, σύμφωνα με το συγκείμενο, αναφέρεται ξανά το “*garderie*”, αυτή την φορά όμως ως το κρατικό σύστημα μέριμνας για τα παιδιά που φοιτούν στους παιδικούς σταθμούς. Επομένως, η μετάφραση του “*garderie*”, ως «*παιδικών σταθμών*» θα ήταν λανθασμένη, καθώς η έννοια συμπεριλαμβάνει τα στάδια αγωγής πριν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Στα ελληνικά δεδομένα, υπάρχει δόκιμη φράση που να αποδίδει πλήρως το νόημα και είναι «*...των συστημάτων προσχολικής αγωγής...*», (*Παιδικοί Σταθμοί Και Παιδότοποι Ως Θεσμοί Στήριξης Στις Εργαζόμενες Μητέρες* - @Naktisis, n.d.).

Παρόμοια δυσκολία που προέκυψε και αφορά το διαπολιτισμικό κομμάτι της μετάφρασης είναι κάποια Τμήματα ή Υπηρεσίες που παρουσιάζονται στο κείμενο πηγή. Παραδείγματος χάρη, το “*service Conditions de travail et Emploi*” δεν έχει αντιστοιχία στα ελληνικά. Το συμπέρασμα αυτό προέκυψε από αναζήτηση του όρου είτε στα ελληνικά, ως μια απλή αναζήτηση, είτε στο Google Scholar (Google Scholar, n.d.). Τα μόνα αποτελέσματα που προέκυψαν ήταν κατά λέξη μεταφράσεις το όρου αυτού. Στα ελληνικά (γλώσσα-στόχο) δεν υπήρξε αποτέλεσμα αναζήτησης

³ Τζανή, Ε. Α. (2020). *Οπτικές των εκπαιδευτικών για τις παιδαγωγικές ανάγκες των μαθητών που ζουν σε Κέντρα Παιδικής Μέριμνας και τον ρόλο του σχολείου*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης». <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/52520/20601.pdf?sequence=1>

που να αναφέρεται σε «Τμήμα», παρά μόνο μεμονωμένες μεταφράσεις, όπως «*συνθήκες εργασίας*» ή «*συνθήκες απασχόλησης*». Επομένως, εφόσον δεν υπάρχει αντιστοιχία στα ελληνικά, ο όρος μεταφράστηκε κατά λέξη στην γλώσσα-στόχο. Την απόφαση αυτή για κατά λέξη μετάφραση, διευκόλυνε το γεγονός ότι ο όρος στα γαλλικά (γλώσσα-πηγή) δεν απαρτίζεται από ειδική ορολογία ή από ορολογία δυσνόητη από το ευρύ αναγνωστικό κοινό και της γλώσσας-πηγή ή της γλώσσας-στόχου, όποτε μια απλή κατά λέξη μετάφραση θα απλοποιούσε την μεταφραστική διαδικασία και θα ήταν εύληπτη από το αναγνωστικό κοινό της γλώσσας-στόχου (ελληνικά). Έτσι, η τελική μετάφραση του “*service Conditions de travail et Emploi*” ήταν «*Τμήμα Συνθηκών Εργασίας και Απασχόλησης*».

Μια παρόμοια περίπτωση αποτελεί και ο συγκεκριμένος μεταφραστικός προβληματισμός. Το “*la Stratégie nationale pour l’emploi*”. Ο συγκεκριμένος όρος αναφέρεται στην νομοθεσία της Ινδίας. Μετά από ευρεία διαδικτυακή αναζήτηση, παρουσιάστηκε ένας αντίστοιχος όρος όπου ανταποκρίνεται στα ελληνικά δεδομένα (της γλώσσας-στόχου), ο οποίος είναι ως εξής: «*Εθνική Στρατηγική για την Υγεία και τη Ασφάλεια στην Εργασία*», το οποίο αναγράφεται στον επίσημο ιστότοπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (*Εγκρίθηκε η Εθνική Στρατηγική για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία 2022-2027*, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, 2022). Ωστόσο, φαίνεται πως στο παράδειγμα της Ινδίας που παρατίθεται στο πρωτότυπο γαλλικό κείμενο αναφέρεται σε μια γενική στρατηγική γύρω από την εργασιακή απασχόληση η οποία πηγάζει από την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας. Επομένως, η επιλογή για το τελικό μεταφραστικό αποτέλεσμα του “*la Stratégie nationale pour l’emploi*” ήταν «*Εθνική Στρατηγική για την Εργασία*».

6. Αντιστοιχία νομικής ορολογίας:

Κατά την διαδικασία μετάφρασης προέκυψε ένας μεταφραστικός προβληματισμός νομικής φύσεως. Το σημείο προβληματισμού είναι το εξής: “...*un renforcement de la réglementation est essentiel*...” και πιο συγκεκριμένα ο νομικός όρος “*réglementation*”. Οι αποδόσεις του όρου αυτού ποικίλουν στα ελληνικά (γλώσσα-στόχο). Με μια πρώτη διαδικτυακή αναζήτηση σε λεξικά, οι επικρατέστερες αποδόσεις ήταν «*ρύθμιση*», «*κανονισμός*» και «*απόφαση*». Παρότι είναι αποδόσεις του ίδιου όρου, δεν αποτελούν συνώνυμα. Έτσι, η επιλογή μόνο μιας απόδοσης για το τελικό μετάφρασμα δεν ήταν εύκολη. Ωστόσο, το συγκεκριμένο δεν έδινε περαιτέρω λεπτομέρειες για ποια απόδοση κάνει αναφορά. Επομένως, η χρήση έντυπου λεξικού θεωρήθηκε απαραίτητη. Με την βοήθεια του βιβλίου «*Λεξικό Νομικών Όρων*» από τα Γαλλικά στα Ελληνικά και από τα Ελληνικά στα Γαλλικά, των G. Kanellos, N. Papathanasiou, I. Pollalis, K. Tsimaras, S. Xefteri, M. Kavnatha, F. Kiranoudi, και N. Pappa, κατέστη εφικτός ο αποκλεισμός μιας επιλογής. Οι αποδόσεις του όρου “*réglementation*” στο έντυπο λεξικό ήταν οι εξής: «*κανονιστική ρύθμιση*», «*νομοθεσία*» «*υπαγωγή σε κανονισμό*». Στην αντίστροφη μετάφραση όμως που προσφέρει το λεξικό, οι μόνοι νομικοί όροι που προσφέρουν την απόδοση “*réglementation*” ήταν «*κανονισμός*» και «*ρύθμιση*», άρα η απόδοση «*απόφαση*» φεύγει από τις επιλογές. Όμως, η αναζήτηση στο

έντυπο λεξικό δεν ήταν από μόνη της αρκετή για την τελική απόδοση του όρου “*réglementation*” στην γλώσσα-στόχο. Η επόμενη αναζήτηση έγινε στο IATE (*Iate*, n.d.), διαδικτυακό λεξικό ορολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αποδόσεις που προσέφερε για τον όρο “*réglementation*” στον νομικό τομέα ήταν κατά κύριο λόγο «*ρύθμιση*» και «*νομοθεσία*». Ωστόσο, στην αναζήτηση των όρων από τα ελληνικά στα γαλλικά, τα αποτελέσματα είχαν ως εξής: η απόδοση του όρου «*κανονισμός*» ήταν “*réglement*”, η απόδοση του όρου «*νομοθεσία*» ήταν “*legislation*” και η απόδοση του όρου «*ρύθμιση*» ήταν “*réglementation*”. Και σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί αυτό που ειπώθηκε παραπάνω, καθώς τυγχάνει να είναι αποδόσεις του ίδιου όρου, αυτό δεν σημαίνει πως είναι και συνώνυμες, αφού και στην γλώσσα-πηγή και στην γλώσσα-στόχου οι αποδόσεις για τον κάθε όρο είναι εντελώς διαφορετικές. Εν κατακλείδι λοιπόν, ο νομικός όρος της γλώσσας-στόχου που θα «αντικαθιστούσε» το “*réglementation*”, βάσει της επαγωγικής μεθόδου που περιγράφηκε στις προηγούμενες σειρές, ήταν ο όρος «*ρύθμιση*».

7. Ενδογλωσσικοί προβληματισμοί στην γλώσσα-στόχο:

Μια -υποκειμενικά- ιδιαίτερη μεταφραστική δυσκολία που προέκυψε ήταν η απόδοση του “...*l’âge du mariage retardé*...”. Εικάζοντας, η φράση αυτή θα έχει να κάνει με κάποια κοινωνικά στερεότυπα που επικρατούν στα κράτη του Κόλπου, τα όποια ορίζουν μια άτυπη αλλά ταυτόχρονα καθορισμένη ηλικία γάμου για τις γυναίκες, όπου αν ξεπεραστεί θεωρείτε “*retardé*”. Η εικασία ισχυροποιείται με μια απλή αναζήτηση σχετικών άρθρων⁴ στο διαδίκτυο⁵. Για περαιτέρω πληροφορίες πατήστε εδώ. Η μεταφραστική δυσκολία λοιπόν σε αυτό το σημείο, έγκειται στην απόδοση του “*retardé*” στην γλώσσα-στόχο (ελληνικά). Στα ελληνικά δεν υπάρχει κάποια αντίστοιχη φράση που να εκφράζει το ίδιο νόημα με αυτό που αναφέρεται στο συγκεκριμένο, όποτε η μέθοδος μεταφραστικής ισοδυναμίας απορρίπτεται. Επομένως, έπρεπε να αναζητηθεί η κατάλληλη απόδοση για το “*retardé*”, η οποία να μην προκαλεί σύγχυση στο αναγνωστικό κοινό της γλώσσας-στόχου. Σε ηλεκτρονικά λεξικά η απόδοση του “*retardé*” είναι «*καθυστερημένος*». Η φράση όμως «*καθυστερημένη ηλικία γάμου*» δεν είναι δόκιμη ούτε και συνάδει με την υπόλοιπη πρόταση όπου και αναφέρεται. Έτσι, έπρεπε να βρεθούν συνώνυμα για το «*καθυστερημένος*». Τα συνήθη αποτελέσματα στο διαδίκτυο ήταν: «*αργοπορημένος*», «*εκπρόθεσμος*», καθώς συχνά σχετιζόταν και με την διανοητική αναπηρία. Επιπλέον, η μετοχή «*καθυστερημένος*» στα έντυπα λεξικά, όπως στο «*Λεξικό Δημοτικής Γλώσσας*», του Χάρη Πάτση, σελ. 451, ως ορισμό έδινε «*εκείνος που βρίσκεται κάτω από το συνηθισμένο επίπεδο της προόδου, του πολιτισμού*». Ως αυτό το σημείο, τα συνώνυμα φάνηκε να μην μπορούν να αποδώσουν το πλέον ακριβέστερο νόημα της φράσης “...*l’âge du mariage retardé*...”. Μέσω διαδικτυακής έρευνας, προέκυψε μια ανακοίνωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, “P8_TA(2018)0292, Προς μια εξωτερική στρατηγική της ΕΕ για την εξάλειψη του πρώιμου και καταναγκαστικού γάμου”, το ακριβώς αντίθετο από την φράση που

⁴ Mohammed Jarrah, Al Arabiya.net - Riyadh. (2018, January 18). *It’s official – almost half of Saudi women marry at this age*. Alarabiya News. <https://english.alarabiya.net/variety/2018/01/18/It-s-official-almost-half-of-Saudi-women-marry-at-this-age>

⁵ (2023, July 13). *Marriage*. UAE. <https://u.ae/en/information-and-services/social-affairs/marriage>

αναγράφεται στο πρωτότυπο απόσπασμα. Η λέξη-κλειδί στην ανακοίνωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ήταν η λέξη «*πρώιμος*», αντίθετη του “*retardé*”. Με μια νέα λέξη στο προσκήνιο, η διαδικασία εύρεσης της καταλληλότερης μετοχής οδήγησε στην αναζήτηση των αντωνύμων του «*πρώιμος*». «*Πρώιμος*», όπως επίσης αναφέρεται στο «*Λεξικό Δημοτικής Γλώσσας*» από τον Χάρη Πάτση, σελ. 674, είναι «*εκείνος που γίνεται νωρίς, πριν από το συνηθισμένο χρόνο*», ή αλλιώς «*πρόωρος*». Στο «*Αντιλεξικόν ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσας*», του Θεολόγου Βοσταντζόγλου, σελ. 78-79, είναι συγκαταλεγμένα συνώνυμα και αντώνυμα των «*καθυστερημένος*», «*πρώιμος*» και «*πρόωρος*». Στην σελ. 79, συνώνυμα του «*καθυστερημένος*», ήτοι «*[μετά την κανονικήν ώραν]*» καταγράφονται τα εξής: «*εξώρας*», «*αργά*» και «*πάρωρα*». Η μετοχή του «*πάρωρα*» στο «*Λεξικό Δημοτικής Γλώσσας*» του Χάρη Πάτση, σελ. 630, είναι «*πάρωρος*» και σημαίνει «*εκείνος που παρουσιάζεται ή γίνεται πέρα από την κανονική του ώρα*». Το συγκεκριμένο αναφέρεται στο πως οι γυναίκες των χωρών του Κόλπου, «οφείλουν» μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας όπου ζουν, να παντρεύονται εντός ενός συγκεκριμένου ηλικιακού φάσματος. Οτιδήποτε το ξεπερνά θεωρείται «*πάρωρο*». Επομένως, μετά από όλη αυτή την διαδικασία αναζήτησης συνωνύμων και αντωνύμων, η απόδοση της γαλλικής φράσης “...*l’âge du mariage retardé*...” στα ελληνικά ήταν: «... *η πάρωρη ηλικία γάμου*...».

8. Αξιολόγηση της μεταφραστικής διαδικασίας:

Το πρωτότυπο κείμενο είχε ως βαθμό δυσκολίας κυρίως, την αναφορά σε μια τρίτη περιοχή - χώρες του Κόλπου-, εντελώς διαφορετική και με τις αναφορές της γλώσσας-πηγή και της γλώσσας-στόχου. Αυτό είχε ως συνέπεια, οι μεταφραστικοί προβληματισμοί να εγείρονται σε ποικίλα επίπεδα εξίσου σημαντικά για την τελική απόδοση του κειμένου στην γλώσσα-στόχο (ελληνικά). Μερικοί νομικοί όροι ή όροι που αφορούν τον εργασιακό τομέα προστίθενται στον βαθμό δυσκολίας και του ίδιου του πρωτοτύπου κειμένου αλλά και απόδοσης του. Το ίδιο και με τον μακροπερίοδο και συχνά περίπλοκο λόγο που ενίοτε προκύπτει στο πρωτότυπο κείμενο. Συμπερασματικά και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της επιβλέπουσας καθηγήτριας, η μετάφραση έχει πετύχει τον σκοπό της στο μεγαλύτερο κομμάτι της, καθώς είναι εύληπτη και ευανάγνωστη, χωρίς να προκαλεί σύγχυση στο αναγνωστικό κοινό της γλώσσας-στόχου με τις προαναφερθείσες δυσκολίες. Τέλος, η όλη μεταφραστική διαδικασία ήταν ιδιαίτερα απαιτητική, παραγωγική αλλά συνάμα και δημιουργική.

9. Κατακλείδα:

Εν κατακλείδι, μέσω της εκπόνησης της ενωπίας πτυχιακής εργασίας και της μεταφραστικής διαδικασίας που την συνοδεύει, προέκυψαν αρκετές και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες μεταφραστικές προκλήσεις που έχρηζαν αντιμετώπισης, με σκοπό την άρτια και τελική παρουσίαση του μεταφρασμένου κειμένου η όποια θα ανταποκρίνεται όσο το δυνατόν ακριβέστερα στο πρωτότυπο. Σύμφωνα με την άνωθεν μεταφραστική μεθοδολογία και μέσω του πλαισίου σχολιασμού παραπάνω, αναλύεται η σκέψη πίσω από την επίλυση όλων των μεταφραστικών

δυσκολιών που προέκυψαν κατά την διαδικασία απόδοσης του γαλλικού κειμένου στην ελληνική γλώσσα και πάντοτε συμβουλευτικά με το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Σε γενικές γραμμές, ήταν μια ευκαιρία καλύτερης κατανόησης του κλάδου της εργασιακής απασχόλησης και πιο ειδικά της γυναικείας εργασίας, ιδίως στις χώρες του Κόλπου, όπου επικρατεί μια διαφορετική κατάσταση από την -οικεία- κατάσταση της Ευρώπης.

ΣΤ. Βιβλιογραφία & Διαδικτυακές Πηγές

Βιβλιογραφία:

Κεντρωτής, Γ. (1996). *Θεωρία και πράξη της Μετάφρασης*. Εκδόσεις Δίαυλος.

Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη-Warburton, E. (1998). *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Εκδόσεις Πατάκη.

Kanellos, G., Papathanasiou, N., Pollalis, I., Tsimaras, K., Xefteri, S., Kavvatha, M., Kiranoudi, F., & Pappa, N. (2020). *Γαλλο-Ελληνικό, Ελληνο-Γαλλικό Λεξικό Νομικών Όρων, Français-Grec, Grec-Français Dictionnaire Juridique*. Νομική Βιβλιοθήκη, Institut Français Grèce.

Baker, M. (1992). *In other words. A coursebook on translation*. Routledge.

Πάτση, Χ. (1981). *Λεξικό Δημοτικής Γλώσσας*. Χάρη Πάτση.

Βοσταντζόγλου, Θ. (1962). *Αντιλεξικόν ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Βοσταντζόγλου Θεολ.

Φλώρος, Α. (1980). *Νεοελληνικό Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό*. Νέα Σύνορα.

Κουτρολίκος, Ε. & Ξανθοπούλου, Α. (n.d). *Λεξικό Ρημάτων Αρχαίας & Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Εκδόσεις Παγουλάτος.

Διαδικτυακές Πηγές:

Siège de l’OIT. *Les femmes et le travail*. (2007, December 6).

Πηγή: http://archive.ipu.org/pdf/publications/womenwork_fr.pdf

(n.d.). *Chargé de recherche*. .

Πηγή: <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/charge-de-recherche-46318>

Ταμπακιώτη, Χ. (2013). *Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών υπό το πρίσμα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών. The protection of fundamental rights of women in the light of United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*. IKEE / ΑΠΘ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Πηγή: <https://ikee.lib.auth.gr/record/131689/>

Ευρωπαϊκή Διαδικτυακή Πύλη της Νεολαίας. (2022). *Δικαιώματα των γυναικών: υπάρχει πράγματι ισότητα των φύλων στην Ευρώπη;*. Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πηγή: https://youth.europa.eu/get-involved/your-rights-and-inclusion/womens-rights-gender-equality-reality-europe_el

Τζανή, Ε. Α. (2020). *Οπτικές των εκπαιδευτικών για τις παιδαγωγικές ανάγκες των μαθητών που ζουν σε Κέντρα Παιδικής Μέριμνας και τον ρόλο του σχολείου*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης».

Πηγή: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/52520/20601.pdf?sequence=1>

(n.d.). *Παιδικοί σταθμοί και παιδότοποι ως θεσμοί στήριξης στις εργαζόμενες μητέρες* - @naktisis.

Πηγή: <https://anaktisis.uowm.gr/9922/>

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. (2022, August 3). *Εγκρίθηκε η Εθνική Στρατηγική για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία 2022-2027*.

Πηγή: <https://ypergasias.gov.gr/egkrithike-i-ethniki-stratigiki-gia-tin-ygeia-kai-tin-asfaleia-stin-ergasia-2022-2027/#:~:text=%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%95.,%CE%95>

(2009, November). *STRATÉGIE NATIONALE POUR L'EMPLOI*.

Πηγή: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_867712.pdf

Mohammed Jarrah, Al Arabiya.net - Riyadh. (2018, January 18). *It's official – almost half of Saudi women marry at this age*. Alarabiya News.

Πηγή: <https://english.alarabiya.net/variety/2018/01/18/It-s-official-almost-half-of-Saudi-women-marry-at-this-age>

(2023, July 13). *Marriage*. UAE.

Πηγή: <https://u.ae/en/information-and-services/social-affairs/marriage>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2018, July 4). *Προς μια εξωτερική στρατηγική της ΕΕ για την εξάλειψη του πρώιμου και καταναγκαστικού γάμου*.

Πηγή: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0292_EL.pdf

(n.d.). *Google Scholar*.

Πηγή: <https://scholar.google.com/>

(n.d.). *Iate*.

Πηγή: <https://iate.europa.eu/home>